

Resolució de l'expedient AO 113/2020, relativa als casos d'abusos sexuals denunciats a l'Aula de Teatre de Lleida

Antecedents

El maig de 2020 els mitjans de comunicació es van fer ressò de la denúncia per abús sexual que el juliol de 2018 un grup de nou alumnes de l'escola Aula Municipal de Teatre de Lleida va presentar contra el director d'aquest centre, que també exercia tasques de docent, i un altre docent.

Segons les mateixes informacions, les denúncies van ser presentades davant la Fiscalia però van ser arxivades perquè havia prescrit. Això no obstant, es feia menció de nous casos que havien sortit a la llum en el decurs de la investigació periodística que podrien no haver prescrit.

El Síndic va acordar iniciar una investigació d'ofici en relació amb aquest assumpte, tenint en compte les competències que té legalment atribuïdes en relació amb els drets d'infants i adolescents, i va demanar informació al Departament d'Educació, a l'Ajuntament de Lleida i al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

En síntesi, el Departament d'Educació va informar del moment en què va tenir coneixement dels fets (el 17 de juny de 2019), del fet que una de les dues persones denunciades feia més de deu anys que no mantenia relació amb el centre, que l'altra continuava sent el president de l'associació i el gerent de l'Aula Municipal de Teatre, però no impartia docència al Cicle “i que se'l va apartar de manera preventiva de la docència i de la direcció escènica de les companyies creades al centre”.

El Departament d'Educació també va informar de les actuacions dutes a terme per la direcció del cicle un cop coneguts els fets i la intervenció de la Inspecció educativa. Així mateix, va facilitar informació relativa a les actuacions de caràcter general de difusió dels protocols de maltractament i en el cas del centre Aula de Teatre.

L'Ajuntament de Lleida, al seu torn, informa del moment en què va tenir coneixement dels fets (14 de juny de 2019), de les actuacions que ha dut a terme per escoltar totes les parts implicades i per oferir suport a víctimes i professorat, i també de les mesures que ha adoptat, en el marc del projecte “Espais segurs en l'àmbit educatiu”, per prevenir, detectar i actuar davant la possibilitat que es produeixi qualsevol cas d'abús sexual o conducta inadequada en qualsevol centre municipal d'ensenyament artístic, entre d'altres:

- Oferiment del servei d'orientació psicològica de manera individual a les persones víctimes dels abusos sexuals que ho necessitin i també de la possibilitat de fer sessions grupals, si es considera oportú.
- Planificació d'una formació específica per a tot el professorat de l'Aula en prevenció de les violències masclistes i actuacions davant de situacions de sospita i/o denúncies d'abusos sexuals i altres conductes inadequades.
- Assessorament i acompanyament en el procés d'elaboració del Protocol d'actuació en cas de conductes sexuals inadequades de l'Aula Municipal de Teatre de Lleida, presentat el 25 de febrer de 2020.
- Posada en marxa de la bústia ètica i de bon govern de l'Ajuntament per informar o denunciar qualsevol mala pràctica en la gestió de l'Ajuntament.
- Creació d'una comissió especial d'investigació per recopilar tota la informació necessària que permeti aclarir els fets.
- Auditoria dels espais.
- Estudi econòmic per municipalitzar l'Aula de Teatre. Actualment el servei el presta a través d'una concessió administrativa.

Finalment, el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (DTASF) informa que el Servei d'Atenció a la Infància i l'Adolescència de Lleida ha fet difusió del Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, de juliol de 2017, de forma transversal, tant pel que fa a les reunions amb diferents departaments de l'administració de la Generalitat, en especial amb els de Salut i Ensenyament, com en la participació en comissions d'infància dels diferents territoris.

El DTASF afegeix que cal tenir en compte que en l'exercici de les funcions pròpies dels equips funcionals d'infància (EFI), la difusió i l'establiment dels circuits que emanen del protocol han estat temes tractats amb tots les equips, entre els quals hi ha l'EAIA municipal de Lleida.

Pel que fa a l'Aula Municipal de Teatre en concret, s'informa que el Servei d'Atenció a la Infància i l'Adolescència no ha tingut coneixement dels fets succeïts fins que no es publiquen en premsa. La dependència d'aquest servei és de l'Ajuntament de Lleida i no s'ha fet difusió directa amb aquest centre ni s'ha demanat assessorament.

Pel que fa a les actuacions realitzades, s'indica que no s'ha comunicat cap cas, ja que pel que sembla es tracta d'un abús extrafamiliar i les víctimes actualment són majors d'edat. S'afegeix, però, que s'està a disposició dels Serveis Socials de l'Ajuntament de Lleida i de l'EAIA municipal perquè en cas que es detecti alguna víctima que no està degudament protegida en l'entorn familiar, es demani l'obertura de l'expedient de protecció corresponent.

Consideracions

Primera

La informació obtinguda posa de manifest que l'any 2018 un grup de nou exalumnes del centre Aula Municipal de Teatre de Lleida va presentar denúncies per presumpte abús sexual per part de la persona que va exercir funcions de direcció i cap d'estudis en el període entre 2009-2017 i contra un altre docent del centre.

Els abusos denunciats fan referència al període 2001-2008, quan les persones denunciants eren adolescents menors d'edat, i la denúncia va ser presentada l'any 2018 i posteriorment arxivada el 2019, segons informa el Departament d'Educació, per prescripció dels fets.

El centre d'ensenyament teatral Aula Municipal de Teatre de Lleida és de titularitat municipal i està gestionat en règim de concessió administrativa per una associació privada. El centre ofereix ensenyaments teatrals a infants des dels tres anys fins a l'edat adulta, i també imparteix un cicle formatiu de grau superior en Tècniques d'Actuació Teatral, amb autorització de l'Administració educativa.

Segons les memòries que facilita l'Ajuntament de Lleida, el centre tenia un total de 2.327 alumnes el curs 2018-2019, amb una presència significativa d'infants i adolescents.

Segona

A resultes de les denúncies que han sortit a la llum s'ha posat en marxa l'elaboració d'un protocol d'actuació per prevenir les situacions d'abús sexual al centre i també s'ha impartit formació als professionals, amb l'impuls i acompanyament de l'Administració municipal, titular del centre.

Aquest fet, que s'ha de valorar positivament, posa de manifest, però, que al llarg d'aquests anys l'Aula no disposava de cap normativa per protegir l'alumnat de l'abús sexual ni ha adoptat mesures en aquest sentit, malgrat l'elevat nombre d'infants i adolescents que en són alumnes.

Algunes de les informacions que han relatat les denunciants als mitjans evidencien, més enllà dels fets, l'absència de pautes mínimes de prevenció de l'abús en el funcionament del centre, com ara l'ús dels espais, l'obertura fora d'horari o les pautes de relació entre docents i alumnat menor d'edat.

El Síndic recorda que la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, que data de l'any 1990, reconeix a infants i adolescents el dret a ser protegits de la violència i l'abús sexual i atribueix als estats el deure d'adoptar mesures per prevenir-los, detectar-los i poder-hi intervenir.

La Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents i de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, estableix en l'article 6 que “tot infant i adolescent ha d'ésser protegit de qualsevol forma de maltractament, negligència, crueltat o manipulació i de l'ús i el tràfic d'estupefaents i psicòtrops, l'explotació, l'abús sexual, la prostitució i les pràctiques pornogràfiques”.

La **Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència**, estableix el següent:

➤ **Article 8**

Protecció contra els maltractaments

“1. Qualsevol infant o adolescent ha d'ésser protegit de qualsevol forma de maltractament, que inclou el maltractament físic, el psicològic, la negligència, el tracte indigne, l'explotació laboral, l'explotació i l'abús sexuals, la corrupció, la manipulació, el mal ús de la seva imatge i qualsevol altra forma d'abús.

3. L'Administració responsable d'un servei públic que atén infants o adolescents, tant en règim ambulatori com d'internat, ha de corregir de manera immediata les situacions en què resultin perjudicades les necessitats bàsiques de desenvolupament personal o d'educació de l'infant o l'adolescent.”

➤ **Article 81**

Protecció efectiva davant els maltractaments a infants i adolescents

“Els poders públics han de prendre totes les mesures necessàries per a protegir els infants i els adolescents de qualsevol forma de maltractament i, especialment, de qualsevol forma de violència física, psíquica o sexual.”

➤ **Article 90**

Protecció en l'àmbit de l'educació

“1. Les administracions públiques han d'impulsar el desenvolupament d'actuacions adreçades al conjunt de la comunitat educativa que permetin prevenir, detectar i eradicar el maltractament a infants i adolescents, els comportaments violents, l'assetjament escolar i la violència masclista.”

D'acord amb l'anterior, el marc normatiu vigent reconeix des de fa anys el dret d'infants i adolescents a ser protegits de la violència i l'abús, i ha atribuït un deure

específic als poders públics de fer efectiva aquesta protecció, especialment en el cas de serveis públics de què siguin titulars, com és el cas de l'Aula de Teatre.

D'aquest marc normatiu, se'n deriva l'obligació dels serveis que atenguin infants i adolescents d'adoptar mesures per protegir-los de qualsevol forma de violència i maltractament, i això inclou l'adopció de mesures per prevenir els abusos, poder escoltar els nois i noies i detectar-los, i actuar de forma coordinada amb altres serveis especialitzats en cas de sospita o denúncia.

Tercera

En la documentació que el Síndic ha rebut de l'Ajuntament de Lleida, en concret el plec de condicions que ha de regir en el concurs per a la concessió administrativa de l'Escola Municipal de Teatre, de 1993, es preveu, d'una banda, que el concessionari ha d'impartir cursos per a infants entre quatre i setze anys i adults, que ha de “complir les normes derivades de la legislació acadèmica, laboral, fiscal i sanitària (apartat sisè l)” i “que ha de permetre que l'alcaldia o qui la representi i els funcionaris competents puguin realitzar les inspeccions que es considerin convenientes (apartat sisè k)”.

També es preveu que el termini de la concessió es fixa en quatre anys (1993-1994-1995-1996), que es prorroguen automàticament per anys successius fins a un màxim de pròrrogues que no poden excedir els 50 anys.

De les actuacions dutes a terme, però, se'n desprèn que no s'han actualitzat els termes de la concessió i la normativa que ha de regir la prestació del servei, en especial el que fa referència als drets dels infants i adolescents i la seva protecció de la violència.

D'altra banda, el Síndic no té constància que al llarg d'aquests anys l'Ajuntament hagi dut a terme actuacions d'inspecció i de seguiment de l'escola de teatre i del seu funcionament, malgrat els termes de la concessió.

En aquest sentit, el Síndic recorda que la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets dels infants preveu en l'article 3.3 que “els estats membres han d'assegurar que les institucions, els serveis i els equipaments responsables de l'atenció o la protecció dels infants compleixin les normes establertes per l'autoritat competent, especialment pel que fa a la seguretat, la salubritat, el nombre i la competència del personal, i també que hi hagi supervisió professional”.

Quarta

El Síndic valora positivament les actuacions que ha iniciat l'Ajuntament de Lleida arran dels fets i, dins d'aquestes, la creació de la comissió especial d'investigació que es va anunciar.

Cal assenyalar que en algunes de les informacions aparegudes en els mitjans de comunicació antics docents de l'Aula manifesten que havien expressat a la direcció del centre la preocupació per actuacions de les persones denunciades envers l'alumnat.

L'Ajuntament, com a titular del servei, té l'obligació de vetllar pel bon funcionament de l'Aula, pel respecte dels drets de l'alumnat, per aclarir quin ha estat l'abast de les denúncies i per si és possible dur a terme una reparació dels danys, amb independència que fets denunciats hagin prescrit.

Amb aquest objectiu, davant l'existència de les denúncies esmentades, l'administració titular del centre té el deure d'analitzar si s'ha produït un incompliment dels termes que regeixen la concessió del servei i, si escau, en funció del resultat, adoptar les mesures sancionadores previstes, que poden comportar fins i tot el rescat de la concessió.

La determinació dels fets, la sanció de les responsabilitats que es poden derivar de la prestació del servei i l'adopció de mesures de prevenció per evitar que els fets es puguin reproduir són elements que han de contribuir a la millora del servei i a la reparació del dany sofert per les víctimes.

Cinquena

El Síndic va demanar al Departament d'Educació informació relativa a les mesures que s'hagin adoptat per a la difusió dels protocols d'actuació en situacions de maltractament en centres educatius (de 2012 i 2017) en l'àmbit d'aquests serveis territorials i, específicament, en el cas d'aquest centre educatiu.

El Departament informa que l'Administració educativa posa a disposició dels equips directius i dels docents tota la documentació relacionada amb la gestió dels centres, entre d'altres, en el portal del centre, en què es poden trobar els diversos documents i portals sobre igualtat de gènere, sobre l'erradicació de l'assetjament sexual i sobre com afrontar situacions de maltractament en l'entorn educatiu. Així mateix, assenyala que s'ha anat assessorant puntualment els centres en els moments d'obertura, d'equip directiu nou o bé de normativa nova relacionada, i també en reunions d'inici de curs amb l'equip directiu, on es repassen les novetats dels documents, en reunions amb tot el claustre, per alguna motivació concreta o a petició de la direcció, i en el moment de fer la supervisió de documentació de gestió del centre (Normes d'organització i funcionament del centre, Pla de convivència, etc.).

En el cas de l'Aula Municipal de Teatre de Lleida, l'assessorament es va dur a terme per primer cop quan el centre va ser assignat a la inspectora arran de ser autoritzat per impartir el Cicle Formatiu de Grau Superior en Tècniques d'Actuació Teatral (octubre de 2015), en reunió duta a terme amb la llavors directora del cicle i el secretari acadèmic, i es concretava amb relació a l'estructura curricular del cicle i la

documentació de gestió del centre, i també de les Normes d'organització i de funcionament del centre (NOFC), entre altres qüestions i també en altres ocasions.

El Síndic recorda, però, que és necessari fer difusió dels protocols de prevenció i actuació davant les situacions de maltractament. Cal que siguin coneguts pels professionals i que aquests tinguin formació per prevenir i detectar les situacions d'abús, i també crear espais d'escolta i de confiança als quals es pugui adreçar l'alumnat.

La simple inclusió dels protocols en els documents de centre no és suficient per complir l'objectiu de protecció en les situacions de violència en centres si no s'acompanyen d'una difusió adequada, de directrius vinculants i d'un capteniment institucional de compromís amb el paper de l'escola en la prevenció i la protecció davant els maltractaments infantils.

Sisena

El Departament de Treball, Afers Socials i Famílies informa de les actuacions de difusió del Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, de juliol de 2017, que ha dut a terme el Servei d'Atenció a la Infància i l'Adolescència de Lleida, amb actuacions amb els departaments de Salut i Educació, i al·ludeix al fet que es tracta de situacions de maltractament de fora de l'àmbit familiar amb víctimes majors d'edat.

Tanmateix, el Síndic recorda que el protocol marc esmentat és aplicable totes les formes de maltractament infantil i no només a les que tinguin lloc en l'àmbit familiar, com es desprèn de la informació que facilita el DTASF.

En aquest sentit, el Protocol marc de 2017, quan defineix els seus objectius, fa referència a "l'atenció dels infants i adolescents víctimes de qualsevol maltractament", per "garantir uns estàndards mínims en l'atenció dels infants i els adolescents víctimes de maltractament, amb independència del seu sexe, nacionalitat, discapacitat, condició social i ubicació territorial".

Aquest document desplega les previsions de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, que atribueix als poders públics i, en concret a l'administració competent en matèria d'infància, el deure de combatre el maltractament infantil amb independència del caràcter familiar o extrafamiliar:

Article 83

Plans de col·laboració i protocols de protecció davant els maltractaments a infants i adolescents

"[...] el departament competent en infància i adolescència ha de promoure l'establiment de protocols que assegurin una actuació integral dels diferents serveis,

departaments o administracions implicats en la prevenció i la detecció dels maltractaments a infants i adolescents.

El Síndic recorda que l'establiment de protocols no garanteix per si mateix la protecció d'infants i adolescents del maltractament si no s'acompanya d'actuacions que en garanteixin la difusió entre els professionals i el seu compliment.

Correspon al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, com a administració competent en matèria d'infància, liderar les actuacions de protecció dels infants i adolescents del maltractament.

Aquestes actuacions inclouen fer el seguiment del compliment dels protocols existents i promoure'n l'establiment en tots els serveis que atenen infants i adolescents, com era el cas del centre Aula de Teatre.

En aquest sentit, el Síndic recorda que el Decret 229/2018, de 23 d'octubre, de reestructuració del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, atribueix a la Secretaria d'Infància Adolescència i Joventut, entre d'altres, funcions de planificació de polítiques per promoure els drets dels infants i els adolescents, i de planificació, impuls i coordinació d'actuacions i programes de caràcter transversal en matèria d'adolescència i joventut que el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies pugui realitzar amb col·laboració amb altres departaments de la Generalitat de Catalunya i altres administracions públiques (art. 4).

En el mateix sentit, la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, més enllà de les funcions relacionades amb les situacions de negligència i maltractament en l'àmbit familiar, té atribuïda la funció de “promoure i elaborar plans de col·laboració i protocols que garanteixin l'ordenació de les actuacions de detecció, prevenció, assistència, recuperació –i, si escau, la reinserció dels infants i adolescents víctimes de maltractaments– i que assegurin una actuació integral d'acord amb les previsions de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència”.

Recomanacions del Síndic

A l'Ajuntament de Lleida

1. Obrir un expedient informatiu per determinar si l'entitat que gestiona l'escola Aula de Teatre de Lleida ha incorregut en algun dels supòsits sancionables que preveu el plec de clàusules pel qual es regeix la concessió del servei i adoptar les mesures que escaigui en funció del resultat.
2. Considerar l'adopció de mesures de reparació per a les víctimes pels danys soferts tenint en compte la prescripció dels fets en seu judicial.

3. Garantir la supervisió periòdica del funcionament del centre Aula de Teatre i la protecció dels drets de l'alumnat.
4. En el marc del protocol de prevenció que s'ha aprovat, que s'estableixi un codi de bones pràctiques per assegurar el ple respecte dels drets de l'alumnat del centre.
5. Adoptar mesures de protecció en les situacions de maltractament i abús sexual també en la resta de serveis de titularitat d'aquest ajuntament que atenen infants i adolescents.

Al Departament d'Educació

1. Incrementar la difusió i la visibilitat del protocol de maltractament en l'àmbit educatiu de 2016 a la demarcació de Lleida, de manera que resulti fàcilment accessible per als professionals del sistema educatiu i l'alumnat.
2. Assegurar-ne l'aplicació efectiva, fent-ne difusió entre els professionals i serveis, fent-ne un seguiment i avaluant-ne l'aplicació.
3. Establir, com a mínim, una persona de referència a tots els centres educatius per a l'aplicació d'aquests protocols que pugui rebre formació específica i actuar com a referent dins el centre educatiu.

Al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

1. Fer seguiment de l'aplicació dels protocols bilaterals de maltractament infantil establerts en els diferents àmbits (educació, salut, lleure, etc.) per assegurar-ne el coneixement i l'efectivitat.
2. Promoure la formació dels professionals i l'establiment de protocols i mesures de prevenció del maltractament infantil en la resta d'àmbits i serveis que atenen regularment infants i adolescents.

Agrairé que m'informeu sobre la vostra decisió i les mesures que s'adoptaran.

